

САНГА ОЛОХ

Чурапчы улууңун ханыгама

ХАНЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

12+

2018 сүл
Балаңан
ыйын
18
КҮНЭ
ОПТУОРУННЫУК
№ 71
(11527)

Эңдердэ

Балаңан ыйын 19 күнэ -- Күтүрбән күнэ

Урбаанындык күнүнэн! Урбаан эйгэтин ыттыктабыллаах үлэхиттэрэ!

“Чурапчы улууңа (оройуна)» муниципалитеттің тәрилии дъяналтатын аатыптан иделээх бирааңынның күнүнэн -- Урбаанындык күнүнэн итилек-истинник эжээрдлийбин!

Улууспугутар 90-нус сыйлар бүтүүлэргүйн аты-эргиен сайдан барынга, ол юмтэн улууспугутар бийрдилтэн атышынтар баар буолбуттара. Кинилэр оччооюз быйыңык, уларыга тутуу юмсигэр эр нынисиенүээ улахан көмө, тирэх буолбуттара. Күн бүгүн бу хайысхада дойдубут бары оттугээр киэннинк сайдар юмсигэр, бийнги улууспугутар эмээ лаша тупсан, улуус социалын-экономической көрдөрүүт сыйлата оро тахсарыгар улахан төхүү буолар. Билигин бу эйгэ тусла фондаалах, үнгээх-харчылаах, сага тахсар урбаанынтарга үтгүс сүбени-аманы, комону онорор кылаахаах. Бу барынга үз-хамнас соптоох хайысханан ыптылан ийөринг туоулуур.

Бийнги олус үөрөбүт, бийнги урбаанынтарбыг улуус ылгын бары политикалын соптоохтук ылгынан, улууска ылгындар дъяналттары ойоон үтгүс спонсорской комолору оңгоролторун үрдүкгүк сыйналыбыт; махтанаабыт! Чурапчыбылтыгар аты-эргиен үлэхин сайдынга үтгүс дьону атахарыгар туроран, үтгүс дьонти үүнэргэ-сайдарга кылахтары биэрдээ. Оттон улуус сайдынтыгар сүрүн комону, кылбы биэрбүтин бүгүннүү Чурапчыбылтыгары костуу гээ түүнүүлүр.

Бу күн идэлдэгүйнээр бөрнинийлээх, эргиэн сайдынтыгар олохтурун анаабыт; эдэр ыччакка холобур буолар, ор сыйларга бу эйгээ үлэхиттэдэг биэрбүт дьоммутугар улахан эжээрдэбүтин анынтыбыт! Энин сыйралаах үлэхиттэн үрдүкгүк сыйналыбыт!

Улуус бары урбаанынтарыгар чөгийн доруобуйаны, уйгулаах олону, лыз көрсөннүүдөр дөвлөрүүлүр тосхойдун!

А.Т. НОГОВИЦЫН,

“Чурапчы улууңа (оройуна)» МТ башыньяна.

УМНУЛЛУБАТЫН, ХАТЫЛАММАТЫН

Балаңан ыйын 19 күнэ -- Хоту конорулдуу кылтываахтарын ахтар-санырыр Күтүрбән күнэ. Уот кураан, хааннаах сэрии бүрүүкөн турдаңына, 1942 сыйлаахха Чурапчы оройуонун 41 колхозун хоту оройуоннара күүс өтгүнэн конорулуттара. Фронта аиан балыктааңынга бэлэг суюх алаас дьону, чулаан дыхталашар, кырьлабастар, оююлор утаарышильбүттара. Айылах сыйлааңынга тою киши онно тийиэн суорума суюламмына чын кистэлэнүү тутуулара. Кэлин биир дойдудаахтарбыг киң ынтырылаах муниципалитеттүү котооң, бу дъянал сыйнаатын, күүс өтгүнэн мөдүйян турал чурапчылары хоту конорулуттарын, төнү киши онно тийиэн суорума суюламмынын, оройуон итинэн улахан охсууну ылбыйын анаңстасык этэр буолбугут.

Билинни юмсигэр Кэриэстэбиль күнүн сый аайы бэлиягээн, бийнги ыччагтарбылтыгар ол ыар юми умнуу-багтарыгар, манык алцархай хатыламматыгар түүнүүлүбүт. Быйын балаңан ыйын 19 күнүүэр эмээ араас хабааннаах дъяналтарын түүнүүлүлүр былааннанар. Күн бүгүн улууспугутар 135, Дьюкууский куракка уонна орослуулбүлүү атын улуустарыгар барынга 124 Хоту конорулуттүү кылтываалаа буорор.

Айа дойдуу улуу сэрийгин юмсигэр биир дойдудаахтарбын аймаабыг харах уулаах алцархай ханда хатыламматын. Уүнэр колуон эоччооюз көм сиэртбизээр буолбут биир дойдудаахтарын сирдик аяттарыгар сүгүүрүйэр, кинилэр аяттарын үйэтилтэр ыптык исегээх.

“СО” корр.

Тыа ханаайыстыбата

КҮҮҮНГҮ ХОМУУРГА

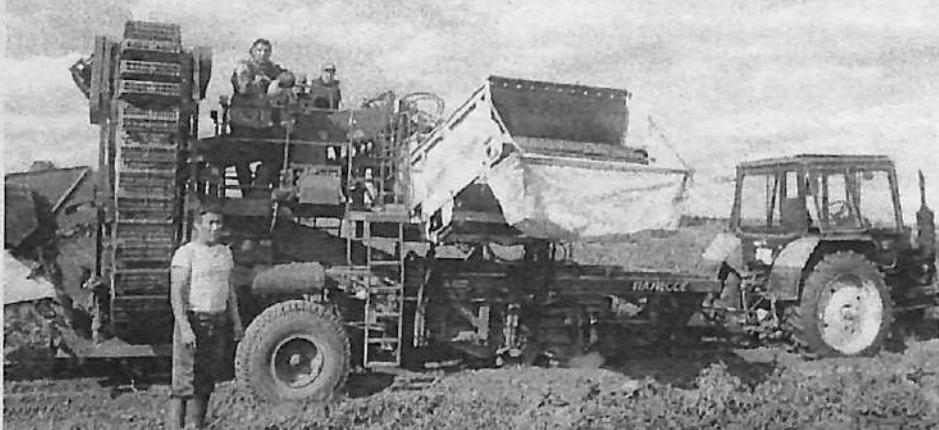
Самаан сыйламмыг ааңан күнүнүү юмсигэр туралтар. Сэмсигэн тапара -- кыстыкка бэлэгмээмит хасааны көрүнүү, түмүү күнэ. Улууспугутар сайдынтын оттоохун түмүкүнэн ээр, бурдук хомуура, сиилгүн, сенаны бэлэгмээнүүн үзүүлэх. Хомуур үлгүүрүүн түүнүүн үзүүлүүт таанындаа тыа ханаайыстыбаташтын управленистин кылаабынай агронома Марианны Пермикова билүүнүүрээр.

ТАР АХСААНЫ СЫЛДАА ЭБИЛҮҮР, ОТТУУР КИШИ АХСААНЫА КЫРАНАН АЧЧЫЫР.

Былдырынын болуулар изийлийгээ 1700 тонна сиилгүн, 200 тонна сенаны бэлэгмээбигээр, Ольдуулун 450 тонна сиилгээсээбээ. Быйын былаан быдан үрдүүк. Бу күнүүрээ сиилээс, сенаж, күх маасса бэлэгмээнүүнүүрээ үлэхин сыйлываар. Ардахтан мэһийдээн тохуу сыйлан баран билигин тигинеччи үлэхинүүэр. Кийн ыныылаах „Мындааайы“ ТХИК-тан, „Комплекс“ бааынай ханаайыстыбагтан ураты Бахсыга „Киров“ бааынай ханаайыстыба (сал. В. В. Местников) 53 гектар, Чылгантаа „Кырымах“ (сал. Н. И. Лыжкин) 33 гектар ыныылаахтар.

633 гектарга бурдук ыныылаахтын 640 тонна бурдугуу хомуйярда суюламмынтын: ыныыны, айынца таңаарбыг мэһийдэргүйтэн ийнэн, хойтуу саңаалаабынгыг. Анын ыйттан ордук юмсигэр арада түсүлээс, ыныыбыг курааннанаабынга. Кэлингии ардахтарган балачча үүнүү ээрээ, толору сийгээ. Онон суюн эбии айылынтар анаан бэлэгмээнүү.

141 гектарга хортуулгүй олордуулна. Бу күнүүрээ хомуур үлэхээ бара турар. Хортуулгүй үүнэрийтийн сийгийнүүдэхгүй дарыкганаар, 25 гектар сиргэ ыслыг Д. Д. Павлов 10 кишийнээх биргээдээрээ тэ анал хортуулгүй хостуур комбайнинан үзүүлнэр. Кураан күнүүрээ багтаа, бүтээргээ соруктанан, симинчин тохтоло суюх үлэхинүүэр. Амма орто оскуулалын „Эйн“ обуруот айын үүнэрийр югоротийнгээ 4 гектарга халимынста ыслыгта. Бу күнүүрээ хомуйяр сыйлываар, атыйна таңаардын. Уүнүүлээр үчүүтэй.

Киңсигэ Алексей СЛЕПЦОВ.

Кормопроизвествони сайдыннарыны биргээрэе амалыа кирилсэн, былдырыны „Мындааайы“ ТХИК, Бахсы, Хайхасыг, Толой изийлийнэр сири танастыр тишинийнээр үлбүттээр. Сыланган Н. Д. Трохимов сенаны суулуур обмотчик ынчинаа. Утарыга үбүлэжинийн кирил (орослуулбүлүү, улуус, изийлийк, ханаайыстыба) „Мындааайы“ ТХИК, „Комплекс“ бааынай ханаайыстыба Х13 тараахтар булунулар.

Оту атыйылырда бааалаах ханаайыстыбалар 1000 тоннаа сайдын түүрүүлүүр. „Дүүлэлаах“ (сал. В. В. Гилатонов), „Нүүргүн“ (Н. С. Константинов), „Буола“ (А. И. Андресов) бааынай ханаайыстыбалара, о. д. а. баашиар.

Бааынаны тусарылыг сиик сандарынгыг „Комплекс“ бааынай ханаайыстыба, А. И. Андресов ханаайыстыба үлгүүнээр сирдэрийн хортуулар, И. С. Сергеев бааынай ханаайыстыба константин, хортуулар.

Бу күнүүрээ оттоохуну түмүкүүр, бааынай да кураан күнүүрээ түүнүүн үзүүлнэр сорук турар.

Холтук көнөрүллүү 76 сыйыгар

АХТЫЫЛАРТАН БЫНА ТАРДЫЫЛАР

Хомуйда Г.Д. Ефимов, сэрии, үзүү ветерана, Чурапчы оройонун бочуутаах гражданина, Саха ССР күлтүраторын үтүүлүүгүүштүү.

Кохозтаах уларник Дудаева Варвара Николаевна (22.03.87).

- Таас Тумуска тийбилини, онгон Сулар динен орус арыгтыгар ажапан суюкобиттэр. Онно Октябрьга дини балааккаца олорбуштуу. Сарсыарда баттахнынг кырыаран турар этибит. Бардахтыгын ойбону сагаан төспүкөө мөкүүлөр этибит. Иккиси сыйын байзажарын баңыштар буолбуштуу. Эдийийим Ефимова Пелагея Николаевна бочима тардар эт. Мин Яковлева Мария Дмитриевналын балтараа мизгэр халыг мууска 12 ойбону тәшэр этибит. Никифорова Мария, Мааны Маайа (Артемьевна Мария Сергеевна), о.ла. дыхаштараар дыннуу кыгта хаалысыбакка үзүлээн сыйыбыштыг. 34 киши олбугүү (оюннор, эмээхин, ою). Эр киңигүүн сэгээтэл Семен Артемьев олбугүү. Онуубай комо баарын ойлообончук. Ыйга 3 кг бурдук бизэрлүүр, үзүлэбүт дынтоо, оюндо илиги нуурма анара тиксэр. Мангайты сыйын балык кыра эт. Баломуочунайштар ютии сыйылан биир да балыгы бизэрбүт этишүүр. Иккиси сыйын сайдын дэлэй буолбуга. Олохгоочтору кыгта бииргээ балыктывыр этибит. Бишиги дынмумт байзажар Кальвиц аатынан кохону салайлан олорбуттара. Иккиси сыйын баран, 1944 с. муус устар ыйга Василий Харитонов тийин, кончалыктан, эдийийим бишинахалыгын кохуйин, 16 хонон сайдын көлбиппил.

Дьячковский Егор Семенович (Саха ССР күлтүраторын үтүүлүүгүүштүү, Болугур ишенилийгэр ветеранин Советтарын председател).

1942 с. Орджоникидзе колхоз 40-тан тахса отчуга Нуотара тордуктар «Хомуйда», «Нодуотгүүн», «Мунур үрэх» дин сирдэгээ отгообуштуу. Күнүн Ольдуун н/с председател Ботучин Н.И. тахсан кохүүгэ бараңыт дыбигүү. Иккиси хонон баран көслүпчүү. Бэстэхтэн «Иронгандист» нарходуунан Кэбээйин. Таас Тумуска суюкэммиппил. Балай да буолан баран, «Лена» нарход көлэн Сулар дин арыгыга таңааран суюкобит. Силин-хаар буолбуга. Синтээс кыстатаа ылгыпиль суюнбүт сугаан олбуг сураңа эрэ юлбигүү, корор дын сорою эмээ олбугүү. Кыннын балыктваан мөлдүбилини, саас балык устан Таас Тумуска ишдүүн туттаран, бурдугу амсайбыштыг. Армияда ылгыны билаанын наар бишиги дынмумтуунан толорбуттара.

Яковлева Мария Дмитриевна (үзүү ветерана).

Түорт дыхгар мин, Дудаева Варвара, Федотова Ирина, Хаамный Майя иккиси мизгэр халыг мууңу алышааччыбыт, Артемьева Аграфена, Никифорова Мария, мус таңааччылар. 15-60 км. сиргэн биирдии ый буола-буола, көлэн дыбигүү. Мин биир баарбигүү. Дойдубуг коммут, күрүүчүн дин кистээн муннажыттыг. 1944 с. Майя күн дойдубуттараар 16 хонук аяннаан кохон юлбигүү. Мин биир ынахтаахтын, орто суюнбүтүү 9 тыныны, 1 оюнүү аялтыбыт.

Никифорова Мария Афанасьевна (1939 с. с/с депутаты эт).

Нуотараңа сыйын тахсар оптутун отгообуштуу юннэ үүрэн күлтүрээн, булгу кохобут, барбатаргыг эрэ хаайылашыг дин кохобуттэрээ. Бэсгээхээ 14 хоммунчун.

Артемьев Николай Васильевич I (колхоз биригээниэр).

Карл Маркс оннугар 1 куолаинан кыйттаран Орджоникидзе колхоз көслүтээ. Кохүүтэ биһигиттэн 62 киши олбугүү. Моисей Аржаков оюндо Арина, Ядрихинская Мария (Маахыйа эмээхин) мунан тонон олбугүү. Матрена Артемьевна уонна Дьячковская Анна аара Сулар арыгтыгар олорон олбугүү. Сэгээтэл Семен Артемьевы Боргёө бараакта хоргуйан олбуштуу саас балыктаан көлэн баран, Афанасийдын тас маынан унуху түнүпчүү. Кальвицан элбог киши армияда барбыштыг.

Кривощапкина Прасковья Иннокентьевна - «Кытыгырас Боккуой», «Ырыа кыны» дин оройонтаа билүүр сүүрүк-чемпион билигин Болгондо кыныштар олорор. Кэргэн Кривощапкин Роман Афанасьевич - «Кыны» колхоз суючтуу. 1941 с. армияда барбыг; онгон эргилшибүтэх. Балтараа саастаах кынынаан кохүүгэ барбыг; 9 ыйдаа уола баран ишн олбугүү.

- Колхознун председател Степан Егоров 20 костоох сиргэ оройонтаа аттынан баран баран, эргилён ишн суюнга олон юлбигүү, ол юнниттэн Ноев Гаврил Степанович председатель буолбуга. Кини саас быстарыыга 5 суюнчун олорторон ону тирилиэри син тыйинаах ордубуштуу. Тантасыгын, малбынын атылаабыштыг. Мин иисгэнэр массыныбын 4 метгрэ сиидэсээ биэрбите. Кынын тохсунчун тымныштыг, сэттэ ыал олорор санга түпчүү; дызбигүүр үрдүс суюнчун истанаанын куюнчук. Кини саңа халыг мууңу эхээчинин сыйыбыштыг. Саас балык ыамыштар балык син бастаан «хара күтүрүк буолбуштуу». Ефремова Панна бишиккүү Мукучуга исилт ыалдан оло сыйыштыг. Балыкына дин суюн. В.П. Харитонов 1943 с. саас муннажаа балыктыгар тогтору кохорун дин кохорунчук. Мин сурукка илии багтапынга. 1944 с. саас ыам ылгыгар тоннорго ыйдаа юлбигүү. Хатырык хомою 1 ый борохуут күүтэн олорбуштуу.

Толой ишенилийгүүнээжи урукку «Олохко кирии» колхоз чилиэн, билигин иенсионерка, уччутал Гулиева Татьяна Васильевна сургуттган: Абагат-Попов Василий Николаевич 1942 с. сайдын армияда барбыг уонна 1944 с. тохсунчун 13 күнүүгээр Белоруссияда Витебскэй уобаласка сэрийн олбугүү. Кини юргүүгээрин-5 кишини, ол инигээр үс кыыс оюнун, эвээлрүү «ол дойдуга бардаххыгына кус-хаас сымынчын харчыржачы юху сыйылан сижхий» дин күргүүгээн турал, Кэбээйин кохобуттэр, Таня 14 саастаа тогтурук тулайах хаалбигүү. Аглаайыга биир улахан балаңан дынноо олоочу олбугүү. Степан Наумов юргүүнин, кыра кыыс олбугүү ийэгүү эмээ сыйган олбугүү. Олбуг дыннуу балаңан ойонончук суюнчун баран, саас танаска сороон орус быста турар биэрэгэр «компүттэр».

Г.И. Захаров, Саха республиканы Норуотун ханаайыстыбатын үтүүлэх үзүүнүү.

1940-42 с. Ус сайдын олус кураан буолбуга ойдүүбүн. Ордук улахан сут 1941 с. буолбуга. Колхоз ыалыра бары дааны бэрт татымнык ахаан-сийн сый тахсигалаабыштыг. Бурдук суюх буолан наардаах дүйнүүдүү дыны, сири-дойдуну анына саба сүүрбүү. Аны турал ус сайдын бишиги аалыкхайдаах өргүү хота турал таңын-кырын бүтүнчүү хара хоруу онорбуга. Туох баар улаханынчын-бүлүүн бары хотуу ылгыга осуухартган эрэй боюн корбуштуу. Кырдаңастар итини барыптын сэрии сэгэ-сийэн дин сыйаналыгындаа. Онон да буолуу, бишиги «Олохко кирии» колхознун дыноо, сочко утарыласнакка, кохүүгүү сабуулмийттэрээ.

Куокуйга ыалга олорон үорэннибүү; Ас кырымчык. Ардыгыр аччыктааны кыччыйара. Оскуолабыштыг олохтоох оюнор сизэгээригээр күттэн колбиг халыгын балыктарын кордонон сиирбүү.

Көнөн тийибиг дынгүүн үлчүү кайтар оттууларин корон, балык заводугар биригээдээ тэрийэн, фронта дин аагтаан балыктага ылгынчлана. Булгаабыг балыктагын көртгэгэрийн тутуу да бордэргээтийн. Онон дынгээрийн кураанах көлэн бараалыра. Бишиги азабыг эмээ онон сыйыбыштыг. Ол сыйылан союзотоо дынгүүдээр күнчээрийн оюнчилуун бары хотуу ылгыга осуухартган мунан тонон олбугүү. Бишигээ үлчүүдээр буолшар дыноо тута кордообуттэрээ буолшар бывынанар киши балыцаммыга дэхнээлэр. Ийэбиг дойдугуттараар эрээ олбугүү. Онон эббитин ылгыга хаалыбыштыг.

Бишиги балаңантаа олорут эдийийдии бираагтын Ирасковая уонна Семен Артемьевын сэгээтэл Семен Артемьев олбугүү. Семен ус оюндо ингерикка ылгылан бывынаммыгтара.

Аччыктын-аччыктын үорэн салырыбыг. Кыра тон бэсгэрийн көрдэн, дынгэбигийн күнчээрэн, субаны сулууан ас онгосторбут. Ол курдук, күн аайы үорех юнниттэн ол «асынтын» бэлэнмэнээрбүт. Олунчун бүүчүү булырынны бурдук харалыбыштыг сирин ыйдааран, сүрдэх халыг хаарын күнчүү ыстакаан анара, табыльнинааны ыстакаан курдугу буолан тоннорбут. Ол эрээри, сааңыары олох молгоон барбыштыг. Били кынын эрээ охторбут бэсгэрийн тоболорун сулууан ол ханын ылгыга буолбуштуу. Ыам ыйын санатын эргин дынгэбигийн күрээбигийн.

Аглаайыга киши бою олбугүү эт. Дын ыксаан аал буруохун тириитин, бэл эзрэгэгэрийн сийн сордоммуттар. Мин бигэрбийн, бишиги кыра колхозтан 25 киши олбугүү. Үгүс киши дорубайштарын сүрээн көлин, унаабакка, олутгээбигийн.

Бишиги эббитиг Алааныйа субтийн Лунхада үрээни оксойон Кынба дин сиргэ косчук. Манна А. Краинийн балык заводуун директора олороро. Кинийр таастарылаа балаңантаа сайылаатыбыг. Саас Вася Монастырев дын үолчук тоночон күнчүү оностон балыктаан абыраммыштыг. Бишижо уонунан итигэлэр 24-тээ дорон саа баараа. Онон буолаан барыга 16 ашиглары олорбүүтүү. Дээ ол саамай күнчүү айылук буолбуга.

Ол олорог эббитиг үүн сайдыны бишиги юнч-сүкчэн били А. Краинийн, бишигини күнчүн Санаарга бирахтарбытана. Дойдугуулар буолбуштуу. Эмээ хаар тусччунтүүн күнчүү олус тонгон-хатан, эрэймүүт бөйнүү корсун корсон айаннаабыштыг. Тохсунчун ортуултар линчи Тонгуйга олорон аяхынчыгын дынччын түүнчлийн таңаасчыгын кыгта торуг сирбигийн Голойго колбигийн.

«Чурапчы аалыкхай» (1993 с.) кинигээтийн хомуйан бэлэнмэнээз Марфа ПЕТРОВА.

Болбайт!

“ТӨРӨӨБҮТ КҮНГҮҮНЭН, ТАПТАЛЛААХ ЧУРАПЧЫМ!”
Чурапчы ишенилийгээ сурукка-бичиккээ кирибигэ 370 сыйыгар уонна улуус урбаанынчтарын күнүүгээр анаммыг, сыйын аайы ылгыллар
Чурапчы күнүн биргыраамата

Балаңан ыйын 20 кун
Г.Е. Барахсанов аттынан сыйынчалайт параката
11.00ч - “Байылыгтиэргэн” улуустааы биыстаанка-дъаарбанка;
11.00ч - “Чаран” туолбээж Уинницикай аттынан переулок үорүүлээх арыштыгга;
11.00ч - “Көмүс күнүн” улуус оскуолаларын куонкуруха;
11.00ч - “Хомоюй хоноон түүллээ” хоноон ааџааччылар курхгэр;

12.00ч - Чурапчы күнүн үорүүлээх айылчынга - улуус тугааха тэрилгээлээр иккиси ардыгыр рекорд олохтонута “Саамай уунун халбааны” (“Чурапчы”, ТХПК), “Саамай улахан килизи” (“Маарыкчаан” ПО);
- “Урдайдан, Чурапчым чаранга!” бирахынчынчайгаа юнчийн;
13.00ч - “Күстүк дыэрэээн ойуута” оюлорго аналаах көрдөөх ооннүүлүлар;
14.00ч - “Таптал Аартыга” эдэр көргөнчилүүлэр аркашын айылчынчайга;

- 15.00ч - “Байылыгтиэргэн”, “Транн таланта”, “Көмүс күнүн” улуус биыстаанка-дъаарбанка таанаары;
- 15.00ч - Эдуард Новиков “Тойон кыыл” кинигэтийн сурхгээнигээ;
- 19.00ч - “Мурун Тыымный” туолбээж уулусса угуулчилчилүү үорүүлээх чаана;
- А.И. Федотов аттынан спортивийн комплекска
- 20.00ч - “Торообут күнгүүнэн, таитгэллаах Чурапчым!” улахан юнчийн;
- Чурапчы ишенилийгээн басынг кондитера Наталья Ивановагатан үбүүлүйдээх торг;
- “#Чурапчыбын таитгычын 370” инстаграмм хаартыска курэчин түмүүн таанаары.

Тэрийэр хамынчийн.

